

רעיונים חדשים.

ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא וכו'.

(כדריס ל"ז ע"ב).

א) בכל התורה לא נמצא מלת "לִבְנָה" שם נדרף עם "יָבֵה" מלבד ברברי הנביא בן אמוץ שתי פעמים, וחפרה הלבנה (כ"ד כ"ג), והיה אור הלבנה כאור החמה (ל' כ"ו) ובשיר השירים יפה כלבנה, גם שם "חמה" לא מובא בתורה כלל. וכותב ידידי החכם מהר' מרדכי סמערעליסקער נ"ע בספרו "שני המאורות הגדולים", הערה ב' צד 60 כדברים האלה: "ונראה אשר שני השמות האחרונים האלה המציאו הדורות האחרונים בזמן לסבה מה; ואפשר העתיקום מלשונות אחרות ההיו מתהלכות אז בימיהם, אשר קראו לשני המאורות האלה על פי תכונתם אשר מצאו בהם אנשי התבל, אם בפנימיות תכונתם או בחיצוניות שבהם; השמש על שם חמה אשר בה כמו שנאמר וחס השמש ונמס, או עשו מן הפעל "חם" השם חמה בל"ג, ואת הירח קראו על שם המראה הלובן אשר בו לעיני כל רואה ע"ל. וכן טובא באוצה"ש מאת בן זאב ז"ל, ולי אני אחזה לתת מעם מתקבל קרוב לשכל לתואר הזה: ואשען על דברי הכז"ל: רבי שמעון בן פוי רמי: כתיב ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים, (רש"י משמע שניהם גדולים) וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן (בראשית א' ט"ו) אמרה ידח לפני הקב"ה רבונו של עולם, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחר? אמר לה לבי ומעמתי את עצמך וכו', הוזה דלא מותביה דעתיה, אמר הקב"ה, הביאו כפרה עלי שמיעמתי את הירח, והיינו דאמר ר' שמעון בן לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חרש שנאמר בו "לד" אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה ע לי שמעמתי את הירח (חולין ס' ע"ב; שבועות ט' ע"ב). וכל זה יען שבייש את פני הירח, יען לא נתת דעתה בפעולות יוצר כל, והרים משיר על מניפה גרזן על התוצב בו, המביש פני תבירו נקרא הלבנת פנים, דחוינא דאזיל סומקא ואתי הירא (בבא מציעא נ"ה ע"ב) וכל המתיבש פניו ולבינו, כמו שאמר הנביא לא עתה יבוש יעקב לא פניו יהורו, ואיה בושה גדולה הימנה, מאשר נכלסה ובסתה את פני הירח, בקבלה עונשה מאת יוצרה על אשר התלוננה והסרה נגרו, לכן נקראת לבנה על שם הלבנת פנים מהבושת אשר היה לה נגד כל צבא מרום במרום. ועוד און לי לרעיוני זה, כי הנביא בן אמוץ מביא את התואר "לבנה" במקום שנאמר לפני זה מלת "וחפרה" ואחרי כן במקום כי יבקש אשר תשוב לאותה בושה ונכלסה אורה הראשון ותהיה כאור השמש כמו שהיתה קודם מיעושה. מדי כתבי זאת אדמה כי לא אשגה במשפטי לאמר, כי זה הוא גם מעם מספיק למה אמרו הכז"ל: המלבין פני תבירו אין

לו חלק לעולם הבא, יען הקב"ה בעצמו צוה להביא כפרה עלי מיעטו את הירה לעיין בר"ן שבועות במדרכי שם הפלפול על תיבה זאת והביש פניה לא כל שבן בן אדם שיבייש ויכלים רעהו צלם דמות יוצרו, אין לו כפרה עולמות.

(ב) אל תבכו למת ואל תגדו לו בכו בכו להלך כי לא ישוב עוד וכו', (ירמיה כ"ב י').

חכמינו בעלי התלמוד החליטו פעמים לא ספורות, כי רשעים בחייהם נקראים מתים, וצדיקים גם אחרי מיתתם נקראים חיים. רבים וכן שלמים, הוו דעתם. ונתנו מעשים שונים לדברים הללו, לכלל מוחלט הזה, אמנם לא ביארו באר היטב להיות מתקבל גם לאנשים אשר לא יראו ברוח ביתם שחקים רו אנם ליה, ואין להם חלק בנסתרות, על כן אקוה כי גם לי מקום הניחו לבאר הכלל הזה באופן פשוט: רע לשמים נקרא רשע, ורע לבריות נקרא רשע, ולפי דעתי רע לבריות רעתו ורשעתו גדולה מרע לשמים, כי שחת לא לו! בניו מוסם, גם מובא בפרקי אבות (פ"ג) כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו, אין רוח המקום נוחה הימנו, ונראה לנו מזה, כי זה האיש אשר איננו חביב בעיני הבריות, נבזה נמאס הנהו בעיני ה', מבשרנו נחזה זאת, כי מין האנושי הנהו שלשלת הריעות וחבורה (סאציאלע קעטטע) כדברי החזוה ישע"י: איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק (מיא י') גם דברי חכמינו בעלי התלמוד: לא נברא זה אלא בשביל זה, לא נברא זה אלא לצוות לזה, ועל ידי הדבר כי יושע אחד לאחר בצר להם, ומסצוקותיהם יוציאו איש את אחיו, יש קיום והעמדה למין האנושי, לא כן איש רשע, הרע לבריות, לא רי שלא תושע ירו לאחיו, עוד ירע לו, כי אך רצות וגנוב תאותו, ותמיד כל היום אך במוימות יתהפך איך להרע, ולהיטיב לא יחפץ לדעת, אם כן איפוא ישותו רע ונוק הוא אך לאנשים, על כן עוד בחייו מת הנהו לגדר וחבורת האנושית (רער מענשליכען געזעלשאפט אבגעשטארבען) וזה תוכן דברי הנביא: אל תבכו למת, במות רשע, כי כאבד רשעים רנה, אך בכו בכו להולך, לאיש ישר לכת כי האיש אשר בתמים יתהלך את האלהים נקרא הולך, כדרשת חז"ל על הכתוב "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" (זכריה ג' י') המלאך נקרא עומד, יען כי ברא אותו בוראו לעמוד לפניו, ולעשות אך מלאכה זאת אשר יצוהו, גם יורע שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות, והאדם נקרא הולך, כי יש יכולת בשכלו, לעלות שחקים, לדמות לבר אלהין, ואיש צדיק ישאיר גם אחרי מותו שם טוב לו, והי חי זכרו לברכה, ובזה יבארו היטב ויטעמו לחכנו דברי התלמוד ירושלמי: "אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הם זכרונן" שם תאר נפש הונח על כמה משמעות, על החינניות והרוחניות, על הנשמה ועל הגוף, על החי ועל המת, על הרצון התאוה והמחשבה, על גוף מת, על כל נפשות מת לא יבוא (ויקרא כ"א י"א) ופירושו (קערפער). — מנהג עמים הוא לכבד את חבמים ומשוריהם, בהקיסם להם דמות צלם תבניתם, מחוטבים מאבן שיש, או מעשת ברזל מוצק (ביסמטען או מאנומענטע) לעשות להם ציון לזכרון עולם, לא יכרת מדור נולד

כי יבוא, ויען כי בתורתנו הקדושה צוה לנו משה מורשה, לבלי עשות שום תמונה או פסל, גם הכבוד בתמונה או פסל כזה הנהו מכלל עבודה זרה, לכן אמרו חכמינו: אין עושין נפשות (קערפער ביסמען, אי מאנומענטע), במו מהושבים ומתוארים צלמם, ומה גם כי למותר אך המה, כי דבריהם, ספריהם ומעשיהם הטובים, הן זכרונם לנצח, ולא יסוף שם כבודם לעולם.

משה דוד געשווינד.

הנביא הנקרא מלאכי מה שמו?

במסכת מגילה (דף פ"ו) נחלקו אמוראים, יש אומר מלאכי זה מרדכי, ויש אומר מלאכי זה עזרא. הנה ידעו שאין השם "מלאכי" שם העצם של הנביא; וזה נראה ממה שכתוב בספר מלאכי ג' א': "הנני שולח מלאכיי, ולא שייך לומר כן לוא היה שם העצם שלו מלאכי, רק היה שם" "הנני שולח את מלאכיי", כמו שלא נוכל לומר: "הנני שולח משה" רק "הנני שולח את משה". ואף שיכול עקש להעקש ולומר: שמלאכי במסמך ג' אינו מלאכי שבראש הספר, רק הוא מלאך ממנו, מ"מ לפי שטופו של מקרא נראה שהוא הוא הנביא שבראש הספר. והסכימו כל המפרשים וכל העם עם מי שאומר מלאכי זה עזרא, אף שאין ראיה ואין זכר לדבר; רק לפי שזכר מלאך הנביא שהיה אדם גדול מאוד, כי קולו קול עוז, קול חוצה להבות אש כקול שדי בדבריו, על כן מצאו לזכות להלואו בראש גדול כעזרא, שאמרו עליו: שאילו היה צימי משה היה ההורה ניהתה על ידו. אבל גם חז"ל לא התכוונו להחליט כן על פי האמת, רק על פי דרש; כי כן היה דרכם חמיד על כל האנשים שהזכירו במקרא ולא פורשו במוסר, לומר: "הוא פלוני" במפורש כמו במקום אחר. כמו באמרו: "ויבוא הפליט" זה עוז מלך הבשן, ויפתח האחד את שקו" זה לוי, "וישל מלאך ה'" (שופטים ב' א') זה סינחם, ועל בני האנשים ששלח יהושע לרגל את יריחו, אמרו חז"ל: אלו סינחם וכלב, וכן אלה חכמה" זו סרה בה אשר, ועוד הרבה, עד שכמעט לא השאירו כל אדם שלא הזכיר שמו במקרא שהם לא פירשו מי הוא. אבל כל היודע ומבין ידע, שרק דרך דרש אמרו כן (וכן היחה דרך הדרש בימינו, ומעולם לא כיוונו ולא ידעו שיחמין העם לכל הנה היוצא מפה בדרך מליצה), כי איך נאמר על כל אדם שלא הזכיר שמו שהוא הזכיר במקום אחר? האם לא היו אנשים בעולם רק האנשים שפורשו שם במקרא? גם בלא זה אין לומר שמלאכי זה עזרא, כי הלא מלאכי הוכיח את בני דורו שאינם נוחים חרומות ומעשרות (מלאכי ג') וצימי עזרא מצינו: "וכל יבואל צימי צדוקל וצימי נחמיה נוחים מניות המעשרים והמעשרים ומקדישים ללוים וכו' (נחמיה י"ב). ומלאכי זה מרדכי שפיטא שאי אפשר לומר, כי מהוך הספר נראה ברור שהיה מלאכי כהן או לוי, כי כל נביאותיו והוכחותיו אינם רק בענייני ניהמיק והנהגים והלוים, כגון: במזבח, בקרבנות בהורה שהנהיג לריכס ללמד את העם, בפרה בני לוי, בחרומות ומעשרות, וגם בהוכיחו את יבואל על מה שבגידים נבואתיהם,